

beyaz zambaklar ülkesi
grigoriy petrov

rusça aslından çeviren: sabri gürses
sunuş: eero ojanen

ayrıntı: llll / klasik dizisi: 27
beyaz zambaklar ülkesi / grigoriy petrov
özgün adı / strana belih liliy
rusça aslından çeviren / sabri gürses
sunuş / eero ojanen
son okuma / ahmet batmaz

bu kitabın türkçe yayım hakları
ayrıntı yayınları'na aittir.

finlandiya büyükelçiliği desteğiyle yayımlanmaktadır.

kapak illüstrasyonu / berat pekmezci
kapak ve görsel tasarım / gökçe alper
dizgi / esin tapan yetiş

baskı: kayhan matbaacılık san. ve tic. ltd. şti.
merkez efendi mah. fazılpaşa cad. no: 8/2
tel: (0212) 612 31 85 - 576 00 66
topkapı / istanbul / sertifika no: 12156

birinci basım: ekim 2017 / baskı adedi 2000
isbn 978-605-314-195-2 / sertifika no: 10704

ayrıntı yayınları basım dağıtım san. ve tic. a.ş.
hobyar mah. cemal nadir sok. no: 3 çağaloğlu - istanbul
tel: (0212) 512 15 00 faks: (0212) 512 15 11
www.ayrintiyayinlari.com.tr
info@ayrintiyayinlari.com.tr

twitter.com/ayrintiyayinevi
facebook.com/ayrintiyayinevi
instagram.com/ayrintiyayinlari

grigoriy petrov

Grigoriy Spiridonoviç Petrov (1866-1925). Rus Ortodoks Kilisesi'nin modernleştirici öncülerinden biri, birçok şehirde çalışmış bir rahip, liberal yazar. Petersburg İlahiyat Enstitüsü'nü bitirdi, 1891 yılında rahip oldu. 1893 yılında Mihaylovski Topçuluk Lisesi'nde hukuk öğretmeni ve liseye bağlı kilisenin rahibi oldu. 1898 yılında *Hayatın Temeli İncil* adlı, inançsız entelektüeller arasında da büyük yankı uyandıran kitabı yayımlandı. Maksim Gorki bu kitabı övenler arasındadır. 1900-1901 yılları arasında *Ayıklık Dostu* dergisinin editörü oldu. Başka rahiplerle birlikte Petersburg'da, kilisenin yenileşmesini savunan "32'ler" grubunu kurdu. 1906 yılında Petrov'un yayımladığı *Tanrının Hakikati* adlı gazete ve Moskova'daki konuşmaları Kutsal Kilise Meclisi'ne şikâyet edilmesine yol açtı. Çerminetski Manastırı'na sürülen Petrov, 1907 yılında Kadetler arasından İkinci Devlet Dumasına milletvekili olarak seçilince görevi bıraktı. Aynı yıl Kilise Meclisi Petrov'un siyasi faaliyetlerinin devlet karşıtı olması nedeniyle vaaz vermesini yasakladı. Petrov bu kararı kabul etmedi ve 1908 yılında rahiplikten ihraç edildi. İhraç edildikten sonra Petrov Finlandiya'da ve Kırım'da seyahat etti. *Rus Sözü* adlı gazetede etkin rol aldı. Rusya'da dolaşarak "Hıristiyan sosyalizmini" vaaz etti. 1917 Devrimi'nden önce ikinci evliliğini yaptı, 1919 yılında bir kızı oldu. Bazı tarihçilere göre, 1917-1918 Geçici Kilisesi Petrov'a rahiplik unvanını geri verdi, fakat bu konuda belge bulunmamaktadır. Devrimden sonra Petrov Yugoslavya Krallığı'na göç etti, orada Eğitim Bakanı S. Prebiçeviç'in desteğini aldı, kendisine üniversitede yer verildi. Kısa sürede Sırpça öğrenerek ahlaki konularda 1500'dan fazla konuşma yaptı. Ayrıca Sırpça 30'dan fazla kitapçık yayınladı. 1925 yılında hastalandı, tedavi için gittiği Paris'te öldü. Petrov, en ünlü eserini 1923 yılında *Hayat Mimarları* adıyla Sırpça yazdı. Kitap 1925 yılında, Bulgarcaya çevrildi ve *Beyaz Zambaklar Ülkesinde* adıyla yayımlandı. Bulgaristan'da yazarın dostu olan Dino Bojkov'un çevirisiyle yayımlanan kitap çok beğenildi ve kitap ders kitabı niteliği kazandı. Grigoriy Petrov'un fikirlerini yaymak ve hayata geçirmek amacıyla Grigoriy Petrov Grubu kuruldu. Türkçeye ilk kez Ali Haydar Taner tarafından Bulgarcadan 1928 yılında, *Beyaz Zambaklar Memleketinde* adıyla çevrilen kitap Türkiye'de de eğitimciler ve halk tarafından büyük ilgi görmüş, Petrov'un başka bazı kitapları da, daha çok göçmen eğitimci Hasip Ahmet Aytuna tarafından Türkçeye kazandırılmıştır.

sabri gürses

1972'de doğdu. Rus edebiyatından Aleksandr Puşkin, İvan Turgenyev, Mihail Lermontov, İvan Gonçarov, Lev Tolstoy, Fyodor Dostoyevski, Andrey Bely, Aleksey Kruçenih, Mihail Bulgakov, Yuri Oleşa, Solomon Volkov, Mihail Bahtin, Yuri Lotman, Boris Pasternak, Vasili Grossman, Vladimir Nabokov, Andrey Bitov, Saşa Sokolov, İlya Boyaşov, Alisa Ganieva, Svetlana Aleksiyeviç gibi yazarların Rusçadan ilk çevirilerini yapmıştır. Bely'den Glossolalia ve Gonçarov'dan Oblomov çevirileri çeviri ödülü almıştır. *Çeviribilim* dergisiyle de Çeviri Derneği'nin ödülünü almıştır.

içindekiler

sunuş

"beyaz zambaklar ülkesi" ve finlandiya /
eero ojanen.....9

beyaz zambaklar ülkesi

mene, tekel, peres.....	33
kahramanlar ve halk.....	36
"ikuien taistelu".....	42
suomi.....	56
snellman.....	58
kilise.....	62
idare.....	68
kışla.....	72
futbol.....	81
anne baba ve çocuklar.....	89
karokep.....	96
köylülük.....	129
rahip macdonald.....	149

çevirmenin sonsözü	191
finlandiya eğitim sistemi.....	197

eero ojanen¹

“beyaz zambaklar ülkesi” ve finlandiya²

Grigoriy Petrov’un kitabı Finlandiya’yı ele almaktadır; gelgelelim bu kitap, Finlandiya ile ilgili bir belgesel niteliğinde değildir. Aksine, Fin veya Finlandiya tarihini bilen bir okur kitabın tarihi gerçeklerle uyuşmayan birçok ayrıntısını, şahıslarını ve olaylarını şaşkınlıkla karşılar.

Petrov, Finlandiya hakkında sadece somut ve değişmez gerçeklere dayanan bir rapor yazmak istememiştir. O, küçük ve genç bir devletin nasıl başarıyla kendi toplumunu inşa edebildiğini, refahı ve iyi bir hayatı nasıl oluşturabildiğini yazmıştır. Finlandiya, Petrov’un onun ışığında başka ülkelere de uyarlanabilecek bir model geliştirmek için çıkış noktası ve örneğidir. Sonuç da bu yönde olmuştur çünkü Petrov’un kitabı birçok ülkede okunmuş ve okurlarına teşvik kaynağı olmuştur.

Bu yine de, Finlandiya’nın sadece Petrov’un kendi fikirlerini, görüşlerini ya da öngörülerini dayandırdığı bir esas olduğu anlamına gelmemektedir. Tam olarak

1. Felsefe doktoru ve yazar; doktora tezinde, J. V Snellman’ın eğitim, kültür ve sanat faaliyetlerini incelemiş ve Fin halk medeniyeti tarihi hakkında birçok kitap yazmıştır.

2. Finceden çevirenler: Ezgi Özdil ve Özge Acıoğlu.

Finlandiya'yı model ülke olarak alması da tesadüf değildir. 1900'lerin başında Finlandiya'da sıklıkla ikamet etmiş ve Fin kültürüne ve hayatına büyük ölçüde aşina olmuştur. Finlandiya'ya hayranlık duysa bile bu hayranlığı, sadece bir turistin üstün körü bakışı gibi değil, çok daha derindir. Petrov'a göre Finlandiya, başkalarının bu süratli gelişimden ders çıkarabileceği gerçekten de özel bir ülkedir.

model ülke finlandiya

Kitaptaki derin mesaj hâlâ aynıdır. Petrov'un kitabındaki en önemli unsur, tek tek şahıs isimleri, seneler ya da olaylardan ziyade geniş bir tasavvurdur. Kısaca ve özetle Petrov'un fikri, Finlandiya'nın Avrupa'nın sınırında yer alan ve sadece bir yüzyılı aşkın sürede (Petrov burada genel olarak 1800'leri ima etmektedir), yoksulluk ve bilinmezlikten Avrupalı kültür milletlerinin arasına yükselen küçük bir ülke olduğudur. Petrov'un zamanında, yani kitabın mevcut döneminde Finlandiya, kültürü oldukça kendine has olan ve aynı şekilde başkaları için de örnek teşkil eden dinamik ve dinç bir ülkedir.

Petrov'un öne sürdüğü bu bakış açısı Finlandiya'da çok da iyi tanınmamaktadır zira 1970'lerde Finceye tercüme edilen kitap Finlandiya'da ne geniş bir okur kitle-sine sahip olmuş ne de ciddi bir tartışma konusu olmuştur. Buna karşılık fikrin kendisi aslında tanındıktır: birçok Fin ve uluslararası araştırmacı daha sonradan, Finlandiya'nın 1800'leri ve bunu takip eden süreci hakkında son derece benzer bir içerik öne sürmüştür.

Finlandiya'nın, Avrupalı kültür halkları ve refah devletlerinin seviyesine benzeri görülmemiş bir hızla yük-

seldiği iddiası günümüzde genel olarak kabul edilmektedir; gelgelelim Petrov, bu konuya uluslararası mecrada ilk kez dikkat çeken kişi olabilir.

Petrov kitabında, Finlandiya'nın bu başarılı yükselişinin ardındaki sırrın ne olduğunu, kendi devlet ve toplum hayatlarını inşa eden genç ulusların bu durumdan ne öğrenebileceklerini sorar. Ancak, Petrov'un kitabının olağandışı bir şekilde çok yönlü oluşu da her daim göz önünde bulundurulmalıdır. Sadece toplumsal açıdan bir düşünüp taşınma değildir; özellikle kitabın son bölümünde çok daha belirgin bir biçimde dini dünya görüşüne doğru geçiş yapmaktadır.

Petrov kitabında gerçekte kurguyu da bir araya getirmektedir; günümüzde yoğun bir ilgi odağı ve belki biraz da moda olan bir durumdur bu. Kitaptaki birçok şahsın Finlandiya tarihinde doğrudan doğruya karşılığı yoktur – Birçok okuru büyüleyen Järvinen, Gulbe ya da Karokep kendi başlarına tarihi şahsiyetler değil, tam tersine Petrov'un kendi yarattığı kişilerdir. Yine de, onların gerçek olabileceği de söylenebilir. Harfiyen gerçek olmasalar da, derin ve esas bir gerçeği amaçlıyor olabilirler.

Kitabın başkişisi olan Snellman –kitapta bir ön adı bile yoktur– çok açık bir şekilde büyük Fin düşünür ve kültür öncüsü Johan Vilhelm Snellman'a (1806-1881) gönderme yapar, ne var ki Snellman ile ilgili ayrıntıların bir çoğu, bu gerçek tarihi şahsiyetle uyuşmamaktadır.

Tam olarak Petrov'un yazdığı gibi, Johan Vilhelm Snellman 1800'lerde Fin kültürünü önemli ölçüde geliştirenlerden biriydi. Başlangıçta filozof ve üniversitede öğretim görevlisi olan Snellman, daha sonra fikirlerini bir gazeteci olarak daha geniş bir kitleye yaymaya başladı. Mesajı, Finlerin aktif olarak kendi kültürlerini oluşturması ve Finlandiya'yı, Avrupa kültürünü

yaratan uluslardan biri olarak ilerletmeleri gerektiği idi. Finlandiya o dönemde Rus yönetimi altındaydı ve 1855'te çarlığa yükselen yenilikçi II. Aleksandr, Snellman'ın fikirlerine değer verdi. Bu sayede Snellman hem senato üyesi hem de bir devlet adamı olarak toplumsal yeniliklerde etkisini gösterebildi. Fin dilinin önemi artırıldı ve hem ekonomik hem de entelektüel kültürün gelişimi için temel oluşturuldu.

Petrov'un Snellman'ı, gerçekten de yaşamış o tarihi rol modeliyle aynı değildir; kitabın Snellman'ı bir nevi yükselişteki Fin kimliğinin temsilcisi ve canlı bir örneğidir.

Bu tercih gerçekten de anlaşılabilir zira Petrov 1900'lerin başında Finlandiya'da yaşarken –yani J.V. Snellman'ın yaşadığı süreden çok sonra– Snellman'ın Finlandiya'daki şöhreti son derece zirvedeydi ve bütün Fin kimliğinin yükselişinin ardındaki çok önemli bir şahsiyet olarak görülüyordu. Petrov, Fin kültürüne hayran olduğunda, doğal olarak böylesine büyük bir yükselişin nereden kaynaklandığını bilmek ve açıklığa kavuşturmak istedi. Böylelikle, ulusal yükselişin ve Finlandiya'daki bu yeni kimliğin memnuniyetle bağdaştırıldığı Snellman'ın ismiyle kaçınılmaz bir şekilde yolu kesişti.

Gelgelelim Finlandiya kültürünün yükselişi sadece Snellman şahsiyetiyle açıklanamaz. Olaylar, Snellman'ın sayesinde gerçekleşme de gidişat kendisini zaten hissettirmekteydi. Ancak şüphesiz ki o, bu gidişatın önemli bir temsilcisi ve destekçisidir. Bunun yanı sıra, Petrov'un ele aldığı birçok detay Finlandiya tarihinin gerçekleriyle örtüşmese de, tarihin bütün o süreciyle ilgili oldukça esas olana ulaşabilmiştir. Aynı zamanda, J. V. Snellman'ın fikirleri ve eylemleri arasından belki de en esas olanı yakalamıştır.

finlandiyayı yükselişe geçiren neydi?

Petrov, 1800'lü yıllarda Finlandiya'da yeni bir ulusal düşünme biçiminin yükselişe geçmeye başladığını görür. Finlandiya'da da bu durum daha önceleri geleneksel olarak bu şekilde algılandı ve bu olgu "ulusal uyanış" olarak adlandırıldı. Günümüzde, kültürlü sınıf ya da aydınlar içerisinde milliyetçiliğe atıfta bulunan her şeyden kaçınılmaya başlandığından, 1800'lerdeki bu yükseliş hakkında artık eskisi kadar hevesle bahsedilmemektedir. Tam aksine, bu konuya karşı genellikle mesafeli bir duruş sergilenmektedir.

Gelgelelim Petrov, Fin toplumunun yükselişinin temelinde bu düşünsel ve kültürel hareketin olduğunu farkındadır. Finlandiya'nın 1800'lerdeki yükselişi, doğrudan doğruya sadece bazı ekonomik ya da politik sebeplerle açıklanamaz. Kültürel alanda Fin düşünce yapısı ve etkin bir hava, ekonomik ve politik sistem alanlarındaki büyük değişimlerden çok önce oluşmaya başlamıştır.

Bu Fin hareketi, aydın kesim tarafından başlatılmıştır. Günümüzde Finlandiya'da bu durum, söz konusu 1800'ler hareketinin "yapay olarak" icat edilmiş bir Finlandiya olduğu ve aydın kesimin sadece, otoriter bir şekilde, halkın zihnine Finlandiya'yla ilgili hazır çığnenmiş bir imgeyi tepeden indirdiği gerekçesiyle eleştirilere maruz kalabilmektedir.

Bununla birlikte, günümüzde de hâlâ yaygın olan bu eleştiri aşırı ya da hatalı bile sayılabilir. 1800'lerin Finlandiya'sında değişimi aydın kesim gibi tetikleyebilecek başka hiçbir güç yoktu. Altta yatan sebebin, küçük bir grubun yarattığı titiz bir plan olmuş olabileceğine dair kanıt da yoktur. O zamanların kültür aktivistlerinin son

derece hevesli olmaları ve kendilerini tamamen kültürel etkinliklere adanmış olmaları olumsuz bir durum olarak değerlendirilemez. Acaba daha sonraki nesiller, günümüzde zoru başarmak bu kadar mümkün olmadığı için kıskançlık duyuyor olabilirler mi?

1800'lerin Fin hareketi, ulusu için kendi tarihini yaratmayı ama her şeyden de önce kendi kültürleri ve toplumlarının yararına çalışmaları için bireyleri harekete geçirmeyi hedeflemiştir. Milliyetçilik ideolojisi, daha sonradan negatif bir yankı oluşturdu, ama 1800'lerin Fin milliyetçiliği düşüncesi, daha sonraki dönemlerin bağınaz milliyetçiliğinden tamamen farklıydı. Milliyetçilik, ilk olarak kendimizi başkalarından ayrı tutmak ve başkalarına kıyasla üstünlük duymak anlamına gelmiyordu; milliyetçilik, eyleme geçmek adına bir çağrıydı.

Snellman'ın ve diğerlerinin kastettiği "milliyet", aslında "vatandaşlık" ile aynı şeydi; yani insanların aktif olarak kendi kültürlerini inşa etmeleri fikriydi. 1800'lerin milliyetçilik ideolojisi, günümüzde sivil toplum olarak adlandırılan ve son derece de olumlu olarak algılanan terim ile pek çok açıdan benzer bir konuydu.

Yine de tarihi ya da kendi ülke tarihini bilip tanımak, 1800'lerin milli yükselişinde çok mühim bir konuydu. Petrov, Fin tarih resminde neyin önemli olduğunun da keskin bir şekilde farkına varmaktadır. Finlandiya'nın geçmişi hakkındaki algı ne sadece krallar, başkomutanlar ya da diğer önemli kişiler ne de sadece savaş sayesinde inşa edildi; tam tersi tarih, insanlığın tarihi ve aktif bir faaliyeti, kültür ve ruhun gelişimi olarak görüldü.

Petrov bu konuyla ilgili olarak bir diğer önemli mevzuyla da fark eder: Snellman ve onun temsil ettiği

yönelim açısından elitizme karşı koymak da önemlidir. Toplumun önde gelen katmanları kendi üstünlüklerine ve çıkarlarını elde etmeye odaklanmamalıdır; aksine, toplumu yönetenlerin, iktidar sahibi olanların ve entelektüellerin görevi tam olarak halka yönelmek olmalıdır. İktidar sahipleri gerçek anlamda vatandaşları için var olmalıdır ve entelektüeller de bilgi ve becerilerini halk kitlelerinin hizmetine sunmalıdır.

J. V. Snellman'ın bilinen fezlekesine göre, halk eğitilmeli ve entelektüel millileştirilmelidir. Başka bir deyişle, Fin toplumunda elitlerin ve halkın arasında açık bir şekilde görülen sınır kaldırılmalı ya da azaltılmalıdır. Elitler ve entelektüellerin halka yakınlaşması gerekir, şu var ki halka kendilerini geliştirmeleri konusunda bilgi ve fırsatların sunulması da aynı derecede önemlidir.

elitler halka, halk da elitlere daha yakın

Snellman hiçbir zaman Finlandiya halkını ülküleştirtmedi; kimi zaman iddia edenler olsa da, hiçbir şekilde milli romantik de değildi. Gelgelelim, halkın arasında hüküm süren engellerin birçoğu elitlerle halkın arasındaki derin uçurumlardan kaynaklanıyordu. Bu durum, Petrov'un seve seve yakaladığı bir konuydu. Petrov'un kendisi de Snellman ile oldukça benzerdir; ikisi de sıradan halka yönelir ve bunun önemini farkındadırlar; ancak hiçbir surette halkı ve halkın yaşantısını romantikleştirmez ve göklere çıkarmazlar.

Petrov'un, kendi tasvirlediği Snellman'ın ilk olarak nasıl rahiplere ve öğretmenlere yöneldiği hakkındaki açıklamaları elle tutulur detaylar nezdinde çok da doğru sayılmaz. Snellman ne Petrov'un tasvirlediği gibi o tarz

toplantılara katılmış ne de tam olarak o şekilde gündeme gelmiştir. Ancak yine de konunun özüne ulaşmıştır: Snellman, kelimenin tam anlamıyla halkla temas halinde olan ve halk kitlelerini ilhamla etkileyebilen grupların daha çok ilgisini çekiyordu.

Bu fikir de Finlandiya'da hayata geçti ve Petrov kendi zamanında bunun farkındaydı. Bilgi ve daha yüksek kültür, bütün halkın serveti yapılmak istendi. Bu durum, kültür seviyesi düzeyinde bir pazarlık yapılacağı anlamına gelmiyordu. Finlandiya'da, yüksek kültüre çok güçlü bir şekilde ağırlık verilmeye başlandı, ama aynı zamanda kültürün tüm halkın serveti haline gelmesi de amaçlandı.

Bu kitapla ilgili esas olan soru, Finlandiya ile ilgili detayların hepsinin doğru olup olmadığı ya da Petrov'un bütün karakterlerinin gerçekte Finlandiya'da tam olarak o şekilde yaşayıp yaşamadıkları değildir ama zaten bu konuya, ilgi çekici olması bakımından, daha sonra geri döneceğim.

bütün halkın eğitilmesi

Günümüzde Finlandiya, yüksek kalitedeki okul sistemiyle ün kazanmıştır. Finlandiya'nın PISA (Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı) ölçümlerinde ve diğer araştırmalar ya da değerlendirmelerde elde ettiği başarı genellikle, Finlandiya'da tam olarak bütün herkesin öğrenmesinin hedeflenmesiyle açıklanmaktadır. Öğrenim, sadece en iyilere ya da elitlere özgü değildir; herkese fırsat verilmeli ve herkes öğrenmeye teşvik edilmelidir. Uygulamada küçük adımlarla ilerleme kaydedilse de, eğitimde fırsat eşitliği ve bunun aracılığıyla herkesin eği-